

INFORMATOR o Powszechnej Samoobronie Ludności

Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie powszechnej samoobrony ludności nakłada na wójtów oraz na obywateli obowiązki w zakresie przygotowań do samoobrony – szkolenia w zakresie postępowania po ogłoszeniu sygnałów alarmowych, przygotowania do ochrony lokali, budynków mieszkalnych i gospodarczych, żywności, płodów rolnych i pasz, utrzymania w należytym stanie sprzętu i środków ochrony, przygotowania domowych pomieszczeń ochronnych. W celu realizacji tych zadań przygotowano „Informator o powszechnej samoobronie”.

Jego celem jest przypomnienie ważnych dla potrzeb bezpieczeństwa wiadomości nabytych w szkole, dotyczących zachowania się ludności w czasie wojny.

POWSZECHNA SAMOOBRONA LUDNOŚCI

Osoby posiadające obywatelstwo polskie, zdolne ze względu na stan zdrowia podlegają obowiązkowi szkolenia ludności w zakresie powszechnej samoobrony.

Szkolenie ludności w zakresie powszechnej samoobrony ma na celu przygotowanie do samoobrony przed środkami masowego rażenia oraz innymi działaniami nieprzyjaciela.

W ramach przygotowania do samoobrony osoby posiadające obywatelstwo polskie mogą być zobowiązane do:

- 1) przygotowania ochrony budynku lub lokalu mieszkalnego oraz mienia osobistego i indywidualnego;
- 2) zabezpieczenia własnych źródeł wody pitnej i środków spożywczych przed zanieczyszczeniem lub skażeniem;
- 3) utrzymywania i konserwacji posiadanego oraz przydzielonego sprzętu i środków ochrony;
- 4) utrzymywania i konserwacji domowych pomieszczeń ochronnych;
- 5) wykonywania innych przedsięwzięć mających na celu ochronę własnego życia, zdrowia i mienia oraz udzielania pomocy poszkodowanym.

Art. 168 ust. 1 i 2 oraz art. 173 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym

OBRONA CYWILNA

Obrona cywilna ma na celu ochronę ludności, zakładów pracy i urzędów użyteczności publicznej, dóbr kultury, ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny oraz współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków.

Obowiązek obywateli w zakresie obrony cywilnej polega na:

1. odbywaniu:
  - służby w obronie cywilnej,
  - przysposobienia obronnego młodzieży szkolnej
  - szkolenia w zakresie powszechnej samoobrony ludności;
2. wykonywaniu innych zadań przewidzianych w ustawie.

Art. 137 oraz art. 139 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2004 r. nr 241, poz. 2416)

Zadania obrony cywilnej obejmują:

- wykrywanie zagrożeń oraz ostrzeganie i alarmowanie,
- organizowanie ewakuacji ludności,
- przygotowanie budowli ochronnych,
- zaopatrywanie ludności w sprzęt i środki ochrony indywidualnej,
- zaciemnianie i wygaszanie oświetlenia,
- organizowanie i prowadzenie akcji ratunkowych,
- udzielanie poszkodowanym pomocy medycznej,
- walkę z pożarami,
- przygotowanie oraz prowadzenie likwidacji skażeń i zakażeń,
- ochrona żywności i innych dóbr niezbędnych do przetrwania,
- organizowanie doraźnych pomieszczeń i zaopatrzenia dla poszkodowanej ludności,
- zabezpieczenie dóbr kultury, urządzeń użyteczności publicznej, ważnej dokumentacji,
- doraźne przywracanie działania niezbędnych służb użyteczności publicznej, w tym pomocy budowie i odbudowie awaryjnych ujęć wody pitnej,
- doraźną pomoc w przywracaniu i utrzymaniu porządku w strefach dotkniętych klęskami, doraźną pomoc w grzebaniu zmarłych.

W czasie pokoju Obrona Cywilna prowadzi:

- działalność planistyczną i prace organizacyjne,
- działalność szkoleniową i upowszechniającą w zakresie problematyki obrony cywilnej,
- przygotowanie ludności do uczestnictwa w powszechnej samoobronie.

Organizacje obrony cywilnej w okresie pokoju mogą również współdziałać w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków, organizowanym i prowadzonym przez inne organy.

System alarmowy obrony cywilnej

Jednym z przedsięwzięć obrony cywilnej jest organizacja systemów alarmowych, które mają ostrzegać ludność przed grożącym niebezpieczeństwem napadu z powietrza oraz skażeniem promieniotwórczym i chemicznym, a także o klęskach żywiołowych i zagrożeniu środowiska w celu umożliwienia jej

odpowiedniego zareagowania. Do ogłaszania i odwoływania alarmów wykorzystuje się: syreny alarmowe wchodzące w skład centralnych systemów alarmowych, syreny zakładów pracy, ochotniczych straży pożarnych, radiowęzły (np. w szkołach) oraz zastępcze środki alarmowania (syreny ręczne, gongi, dzwony kościelne, pojazdy z urządzeniami nagłośniającymi itp.).

1. POSTĘPOWANIE PO OGŁOSZENIU SYGNAŁÓW ALARMOWYCH

1.1. ALARM POWIETRZNY

Po usłyszeniu sygnału alarmu powietrznego należy działać szybko, ale rozważnie i bez paniki.

Osoby znajdujące się w domu powinny:

- ubrać się, zabrać dokumenty osobiste, zapas żywności, indywidualne środki ochrony przed skażeniami, środki opatrunkowe oraz w miarę potrzeb i możliwości latarkę elektryczną koc, odbiornik radiowy z zakresem fal UKF itp.,
- wyłączyć wszystkie urządzenia elektryczne i gazowe oraz wygasić ogień w piecu,
- zamknąć okna i zabezpieczyć mieszkanie,
- zawiadomić o alarmie sąsiadów,
- udać się do najbliższego schronu lub ukrycia.

Osoby znajdujące się miejscu publicznym powinny:

- udać się do najbliższego (schronu) ukrycia,
- pomagać słabszym, chorym i ułomnym,
- podporządkować się ściśle poleceniom organów i służb obrony cywilnej.

Prowadzący pojazdy mechaniczne po usłyszeniu sygnału alarmu powietrznego winni zatrzymać je i zaparkować tak aby nie blokowały ciągów komunikacyjnych i wejść do ukryć. Kierowca i pasażerowie powinni udać się do najbliższego ukrycia.

Osoby, które z jakichkolwiek przyczyn nie zdążyły udać się do budowli ochronnych, ukrywają się w zagłębieniach terenu lub za innymi trwałymi osłonami.

1.2. ALARM O SKAŻENIACH

Po usłyszeniu sygnału alarmu o skażeniach należy:

- nie zbliżać się do rejonu awarii,

- o zachowywać się spokojnie, przeciwdziałać panice i lękowi, ściśle wykonywać zarządzenia służb porządkowych. Stosować się do informacji przekazywanych w komunikatach, głównie środkami nagłaśniającymi umieszczonymi na samochodach.

Przebywając na terenie otwartym należy:

- o zwrócić uwagę na kierunek wiatru (obserwować unoszące się dymy, pary),
- o opuścić zagrożony rejon (prostopadle do kierunku wiatru) stosując się do poleceń zawartych w komunikatach przekazywanych przez ruchome środki nagłaśniające,
- o udać się do najbliższych budynków mieszkalnych lub publicznych.

Przebywając w pomieszczeniach osoby, które z jakichkolwiek przyczyn przed wystąpieniem skażenia nie zdążyły wyjść z rejonu zagrożenia powinny:

- o włączyć odbiornik radiowy lub telewizyjny na jedno z pasm lokalnych, zastosować się do przekazywanych komunikatów i poleceń,
- o pozostać w pomieszczeniach, zamknąć i uszczelnić mokrym papierem lub szmatami drzwi, okna i otwory wentylacyjne, przebywać w miarę możliwości w pomieszczeniach środkowych,
- o osoby wyposażone w maski przeciwgazowe zakładają je,
- o do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie opuszczać uszczelnionych pomieszczeń,
- o nie przebywać w pobliżu okien innych otworów wentylacyjnych,
- o powstrzymać się od spożywania posiłków, palenia tytoniu oraz prac wymagających wysiłku, a więc dużego zapotrzebowania na tlen,
- o wyłączyć wszystkie urządzenia elektryczne (oprócz radia i telewizora), wygasić ogień w piecu,
- o do ochrony dróg oddechowych stosować zwilżoną w wodzie lub w wodnym roztworze sody oczyszczonej chusteczkę, tampon z gazy, ręcznik itp.

Przebywając w obiektach użyteczności publicznej stosować się do poleceń kierownictwa.

1.3. UPRZEDZENIE O ZAGROŻENIU SKAŻENIAMI I ZAKAŻENIAMI

Po usłyszeniu uprzedzenia o zagrożeniu skażeniami lub zakażeniami należy:

- o sprawdzić posiadane indywidualne środki ochrony,
- o sprawdzić zabezpieczenie posiadanych zapasów żywności, wody, paszy,
- o sprawdzić szczelność przygotowanych pomieszczeń dla ludzi i zwierząt,
- o jeśli nie ma innych zaleceń, udać się do pomieszczeń ochronnych (ukryć),

- o przestrzegać ogłaszanych zarządzeń oraz wykonywać polecenia organów i służb OC,
- o postępować zgodnie z poleceniami i zaleceniami Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

1.4. UPRZEDZENIE O KLĘSKACH ŻYWIOŁOWYCH I ZAGROŻENIU ŚRODOWISKA

Po usłyszeniu uprzedzenia o klęskach żywiołowych i zagrożeniu środowiska należy:

- o zachowywać się spokojnie, przeciwdziałać panice i lękowi, ściśle wykonywać zarządzenia służb porządkowych. Stosować się do zaleceń i informacji przekazywanych w komunikatach,
- o nie zbliżać się do rejonu objętego klęską żywiołową i zagrożeniem środowiska.

Przebywając na terenie otwartym należy opuścić zagrożony rejon stosując się do poleceń zawartych w komunikatach przekazywanych przez ruchome środki nagłaśniające.

Przebywając w pomieszczeniach: należy włączyć odbiornik radiowy lub telewizyjny na jedno z pasm lokalnych, zastosować się do przekazywanych komunikatów i poleceń.

1.5. ODWOŁANIE ALARMU

Po usłyszeniu sygnału odwołania alarmu należy:

- o opuścić schron (ukrycie),
- o w przypadku wystąpienia skażeń poddać się zabiegom sanitarnym,
- o przeprowadzić dezaktywację (w przypadku skażeń promieniotwórczych) lub odkażanie (pozostałego przypadku skażeń chemicznych) żywności, sprzętu, zwierząt gospodarskich, paszy oraz pozostałego mienia,
- o przewietrzyć dokładnie wszystkie pomieszczenia,
- o stosować się do poleceń organów obrony cywilnej,
- o w przypadku zakażenia biologicznego stosować się ściśle do zasad profilaktyki przeciwepidemicznej, ustalonych przez jednostki służby zdrowia.

2. PRZYGOTOWANIE LOKALI, BUDYNKÓW MIESZKALNYCH I ŻYWNOŚCI DO OCHRONY

2.1. PRZYGOTOWANIE MIESZKANIA (POKOJU, PIWNICY) DO OCHRONY PRZED SKAŻENIAMI I ZAKAŻENIAMI

Na wypadek alarmu o skażeniach lub uprzedzenia o zagrożeniu skażeniami czy zakażeniami każda rodzina powinna mieć tak przygotowaną piwnicę, pokój lub mieszkanie, aby stanowić one mogły ochronę przed oddziaływaniem na organizm ludzki opadu substancji promieniotwórczych, chemicznych i biologicznych środków niebezpiecznych.

Przystosowując na takie ukrycie mieszkanie (piwnicę, pokój) należy mieć na uwadze to, że jego podstawową cechą powinna być hermetyczność (szczelność) i możliwość zapewnienia w miarę potrzeby najprostszej wentylacji.

W razie potrzeby wykonać następujące prace:

- o uszczelnić okna odpowiednią taśmą lub watą a nawet okleić paskiem papieru (taśmą samoprzylepną), uszczelnić wszystkie drzwi i futryny. W odległości 1-1,5 m od drzwi zewnętrznych zawiesić zasłonę z koca (koldry), aby stworzyć „śluzę”,
- o uszczelnić dokładnie wszystkie szczeliny i miejsca, w których przechodzą przewody wodociągowe, centralnego ogrzewania, kanalizacji itp.,
- o zakleić papierem kratki wentylacyjne – ale tak by w razie potrzeby zapewnić wentylację pomieszczenia. Samoczynną dobrą wentylację mogą zapewnić otwory: nawiewny i wywiewny. Otwór wywiewny powinien być usytuowany 1,5 - 2 m nad otworem nawiewnym. W przewodzie nawiewnym można umieścić prosty filtr przeciwpylowy - ramkę z rozpiętą wielowarstwową gazą, a poniżej specjalną kieszęń na zbieranie cząstek pyłu opadającego z filtra (gazy),
- o podwyższyć walory ochronne ukrycia, jeżeli jest ono na parterze lub w piwnicy. Można wtedy wykonać obsypkę ziemią wokół zewnętrznych ścian budynku oraz zabudować lub osłonić workami z piaskiem otwory okienne, nie używane otwory drzwiowe itp.

W mieszkaniu przygotowanym na ukrycie powinny także być:

- o odpowiedni zapas wody pitnej, żywności, przedmioty pierwszej potrzeby, worki foliowe na odpadki,
- o lekarstwa dla chorych, apteczka domowa, środki dezynfekcyjne, zapasowe oświetlenie, baterijny odbiornik radiowy itp.,
- o sprzęt gaśniczy (np. gaśnica. koc, wiadro z wodą, piasek, łopata itp.),
- o niezbędne przedmioty osobistego użytku.

Pamiętać należy o przygotowaniu oświetlenia zastępczego. Zalecane jest oświetlenie elektryczne (baterijne, akumulatorowe). Świece, paląc się, zużywają dużo tlenu oraz zanieczyszczają powietrze dwutlenkiem węgla, dlatego ich używanie jest niewskazane.

2.2. PRZYGOTOWANIE BUDYNKÓW GOSPODARCZYCH DO OCHRONY PRZED SKAŻENIAMI I ZAKAŻENIAMI

Przedsięwzięcie to polega na zwiększeniu walorów wytrzymałościowych oraz właściwości ochronnych stodoł, spichlerzy, komórek itp. zawierających plony, obór i chlewni z bydłem i trzodą przede wszystkim przez ich uszczelnienie i uniemożliwienie przedostawania się środków skażenia i zakażenia do wnętrza.

W okresie zagrożenia - na wezwanie obrony cywilnej - w budynkach gospodarczych, w miarę potrzeb, należy:

- o uszczelnić sufit, część okien zamurować ceglami lub obić deskami z obu stron i wypełnić ziemią (torfem, trocinami), a pozostałe zaopatrzyć w izolacyjne okiennice lub zasłonić mocną przezroczystą folią,
- o pozatykać gliną, pakułami szpary w konstrukcjach drewnianych,
- o uszczelnić futryny i drzwi, od strony wewnętrznej zawiesić zasłonę z materiału, aby szczelnie przylegała do ram drzwi,
- o zasłonić przewody (otwory) wentylacyjne workami z trocinami, sianem itp.,
- o obsypać z zewnątrz ziemią ściany drewniane do wysokości okien albo w odległości 50-60 cm od ściany postawić ściankę z desek lub plecionkę z wikliny i przestrzeń między nimi zasypać ziemią.

Nawet w pomieszczeniach niehermetycznych można zapewnić kilkugodzinną ochronę przed przenikaniem do wnętrza niektórych środków trujących, jeżeli zamknięte okna i drzwi zasłoniemy od wewnątrz brezentem, tkaniną workową lub inną tkaniną zamoczoną w wodnym roztworze sody.

Aby zapewnić zwierzętom bezpieczeństwo, należy także:

- o przygotować wystarczający na 14 dni zapas wody i paszy zabezpieczonej przed skażeniem,- wietrzyć uszczelnione obory (chlewnie): w lecie przy temperaturze do 20° C nie później niż po 34 godzinach, w zimie przy temperaturze -20° C do -25° C po 34 do 90 godzin (dokładne informacje poda służba weterynaryjna),
- o zapewnić budynkom gospodarczym ochronę przed pożarem (sprzęt przeciwpożarowy).

2.3. SPOSOBY ZABEZPIECZENIA ŻYWNOŚCI

Gwarancją izolacji żywności od środowiska zewnętrznego jest zastosowanie właściwych opakowań. Opakowania ochronne mogą być następujące:

- o pyłoszczelne z materiałów twardych. Mogą to być puszkki metalowe hermetyczne, które można dokładnie i szybko zmyć lub odkazić. Opakowania szklane - słoje i butelki nie przepuszczające pary wodnej i gazu, umożliwiające przeprowadzenie ich sterylizacji. Opakowania drewniane skrzynki wyłożone pergaminem lub kilkoma warstwami papieru pakowego, a także beczki drewniane, hermetyczne beczki metalowe i z tworzyw sztucznych (zabezpieczające w należyty sposób żywność przed działaniem środków promieniotwórczych, chemicznych i biologicznych),
- o pyłoszczelne z tworzyw miękkich - hermetyczne opakowania (worki, woreczki) z folii aluminiowych, plastikowych,
- o pyłoszczelne papierowe, wielowarstwowe z wkładką parafinową. Jeśli są umieszczone w pojemnikach zbiorczych, to w zasadzie spełniają swoje zadanie.

W warunkach domowych bardzo dobrym opakowaniem zbiorczym jest lodówka. Hermetyczność lodówki można zwiększyć za pomocą dodatkowych zasłon z folii lub ceraty na każdej półce. Można też do tego celu przystosować szafkę, kredens itp. lub szczelną piwnicę.

Wyjątkowo trwałego i hermetycznego opakowania wymagają takie produkty, jak: sól, cukier, kasza, mąka, przetwory owocowe i wszystkie produkty płynne, miękkie itp., gdyż nie ma możliwości ich odkażenia (w razie ewentualnego skażenia).

2.4. SPOSOBY ZABEZPIECZENIA WODY

Sieć wodociągową zabezpieczać się będzie przez odcięcie poboru wody na okres niebezpiecznego skażenia w miejscu jej czerpania. Ponowny jej pobór nastąpi po ustąpieniu niebezpieczeństwa. W związku z powyższym należy:

- o przygotować indywidualne zapasy wody nie skażonej,
- o zabezpieczyć posiadane indywidualne studnie.

Studnie kopane (z kołowrotem) zabezpiecza się przez:

- o wykonanie obudowy w postaci budki obitej papą lub blachą,
- o uszczelnienie wierzchniej części cembrowiny,
- o wykonanie w promieniu 1,5 - 2 m wokół studni utwardzonej powierzchni z cegieł, cementu lub asfaltu z niewielkim spadkiem na zewnątrz. Zamiast cementu można ułożyć 50 cm warstwę gliny, a na niej 10 -15 cm warstwę żwiru i piasku.

W studni kopanej (z ręczną pompą) należy dodatkowo uszczelnić włącz i przejście rury przez pokrywę studni sznurem smołowanym lub lepikiem, a pompę osłonić kapturem z materiału izolującego. Najprostszym sposobem zabezpieczenia studni

abisynki jest okrycie całej pompy workiem uszytym z materiału wodoszczelnego (ceraty, brezentu, plastyku). Kilkumetrowa warstwa ziemi ochroni płytkie wody podziemne przed skażeniami.

Wodę do celów konsumpcyjnych należy przechowywać w szczelnie zamkniętych szklanych, metalowych lub plastikowych pojemnikach np. w butelkach, słojach, bańkach itp.

2.5. SPOSOBY ZABEZPIECZANIA PŁODÓW ROLNYCH I PASZ.

Uprawy polowe w zasadzie będą pozostawione samoczynnemu odkażaniu. Skutki skażeń łagodzone będą odpowiednimi przedsięwzięciami agrotechnicznymi.

W uprawach warzywnych należy wykorzystać do ochrony roślin tunele i przykrycia foliowe. Główny wysiłek należy skierować na ochronę przed skażeniami płodów rolnych i pasz już zebranych. Ziarno i pasze treściwe należy z zasady przechowywać w zamkniętych i uszczelnionych pomieszczeniach. Na okres opadania pyłu promieniotwórczego zamyka się także wentylację. Zboża i siano w stogach i stertach powinny być przykryte np. słomą nie przeznaczoną na paszę, wikliną, brezentem, folią. Wokół stogów wykopuje się rowki odpływowe. Rośliny okopowe oraz niektóre warzywa przechowuje się w kopcach przykrytych warstwą słomy i suchej ziemi (podobnie jak na okres zimowy). Najlepiej jednak przechowywać je w piwnicach. Kiszonka znajdująca się w silosach zamkniętych nie wymaga dodatkowego zabezpieczenia. Silosy odkryte należy uszczelnić folią.

3. POSTĘPOWANIE W REJONACH PORAZENIA BRONIĄ JĄDROWĄ, CHEMICZNĄ I BIOLOGICZNĄ, ORAZ W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA INNYCH ZAGROŻEŃ.

3.1. W REJONIE PORAZENIA BRONIĄ JĄDROWĄ

Największe zagrożenie życia ludzkiego występuje w tym rejonie bezpośrednio po wybuchu jądrowym. Jeżeli w momencie wybuchu ludzie znajdowali się w schronie, który nie został uszkodzony, powinni w nim pozostać do chwili otrzymania zezwolenia na wyjście. Po wyjściu ze schronu należy zwrócić uwagę na znaki ostrzegawcze, które do tego czasu mogą zostać rozstawione.

Szczególną uwagę należy zwrócić na znaki informujące o skażeniu terenu.

Przebywając w terenie skażonym, należy przestrzegać następujących zasad:

- ✓ skrócić do niezbędnego minimum czas przebywania,

- ✓ nie wzniecać kurzu, a zimą nie wnosić śniegu do pomieszczeń nie skażonych,
- ✓ nie brać do rąk żadnych przedmiotów,
- ✓ omijać kałuże wody,
- ✓ nie pić skażonej wody i nie spożywać skażonych produktów żywnościowych,
- ✓ nie opierać się o drzewa, ściany budynków itp.,
- ✓ zwracać uwagę na to, by nie zabrudzić nie osłoniętych części ciała.

3.2. W REJONIE PORAŻENIA BRONIĄ CHEMICZNĄ

Po stwierdzeniu występowania bojowych środków trujących ludzie znajdujący się w pomieszczeniach lub budowlach ochronnych, które nie są hermetyczne, powinni założyć maski przeciwgazowe lub zastępcze środki ochrony dróg oddechowych. Osoby opuszczające te pomieszczenia lub osoby, które napad chemiczny zastał poza nimi, powinny założyć odzież ochronną lub zastępczą. W miarę możliwości należy jak najszybciej opuścić teren objęty skażeniami, w kierunku wskazanym przez odpowiednie organy obrony cywilnej i udać się do miejsca, gdzie przeprowadzone zostaną zabiegi sanitarne i specjalne przez formacje obrony cywilnej. Zwierzęta, które znalazły się w terenie skażonym środkami trującymi, muszą być poddane zabiegom weterynaryjnym.

3.3. W REJONIE PORAŻENIA BRONIĄ BIOLOGICZNĄ

W przypadku stwierdzenia skażenia bakteriologicznego określa się rejon skażenia, izoluje od otoczenia osoby przebywające w nim (kwarantanna), wprowadza stosowne ograniczenia i przystępuje do likwidacji skutków użycia broni biologicznej.

Do podstawowych obowiązków obywateli znajdujących się w rejonie objętym kwarantanną należy ściśle przestrzeganie zarządzeń lokalnych władz, a zwłaszcza dotyczących:

- przebywania i poruszania się w tym rejonie,
- utrzymywanie higieny,
- wykonywania podstawowych przedsięwzięć profilaktycznych,
- uboju zwierząt zakażonych i spożywania mięsa
- współdziałania zdrowej ludności z pododdziałami prowadzącymi likwidację zakażeń.

3.4. W REJONIE PORAŻENIA TOKSYCZNYMI ŚRODKAMI CHEMICZNYMI

Na skutek nieprzewidzianych awarii, katastrof lub klęsk żywiołowych może nastąpić skażenie środowiska

toksycznymi środkami przemysłowymi z obiektów stałych (zakłady przemysłowe) lub ruchomych (cysterny kolejowe i samochodowe). Należy wtedy zachowywać się spokojnie, przeciwdziałać panice i lękowi, ściśle wykonywać zarządzenia służb porządkowych. Stosować się do zaleceń i informacji przekazywanych w komunikatach, głównie środkami nagłaśniającymi umieszczonymi na samochodach.

Przebywając na terenie otwartym należy:

- ✓ zwrócić uwagę na kierunek wiatru (obserwować unoszące się dymy),
- ✓ opuścić zagrożony rejon (prostopadle do kierunku wiatru) stosując się do poleceń zawartych w komunikatach przekazywanych przez ruchome środki nagłaśniające,
- ✓ udać się do najbliższych budynków mieszkalnych lub publicznych.

Przebywające w pomieszczeniach osoby, które z jakichkolwiek przyczyn przed wystąpieniem skażeń nie zdążyły wyjść z rejonu zagrożenia powinny:

- ✓ włączyć odbiornik radiowy lub telewizyjny na jedno z pasm lokalnych, zastosować się do przekazywanych komunikatów i poleceń,
- ✓ pozostać w pomieszczeniach, zamknąć i uszczelnić mokrym papierem lub szmatami drzwi, okna otwory wentylacyjne, przebywać w miarę możliwości w pomieszczeniach środkowych,
- ✓ osoby wyposażone w maski przeciwgazowe zakładają je,
- ✓ do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, nie przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych,
- ✓ powstrzymać się od spożywania posiłków, palenia tytoniu oraz prac wymagających wysiłku a więc dużego zapotrzebowania na tlen,
- ✓ wyłączyć wszystkie urządzenia elektryczne (oprócz radia i telewizora),
- ✓ do ochrony dróg oddechowych stosować zwilżoną w wodzie lub w wodnym roztworze sody oczyszczonej chusteczkę, tampon z gazy, ręcznik itp.

Przebywając w obiektach użyteczności publicznej stosować się do poleceń kierownictwa.

3.5. W REJONIE PORAŻENIA BRONIĄ KLASYCZNĄ

W takim rejonie nie ma potrzeby stosowania środków ochrony dróg oddechowych, oczu i skóry. W czasie prowadzenia prac ratowniczych i udzielania pomocy poszkodowanym w tym rejonie należy uważać na niewybuchy, miny, które stanowią duże zagrożenie dla życia i

zdrowia pracujących tam ludzi. W razie ich wykrycia prace należy przerwać, powiadomić służby obrony cywilnej i postępować zgodnie z ich poleceniami.

4. POSTĘPOWANIE W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA AWARII

4.1. BRAK WODY

W razie uszkodzenia wodociągu lub wyłączenia dopływu wody, korzystać należy z indywidualnych studni (ewentualnie dostarczać ją będą beczkowozy). Przy czerpaniu wody ze studni, wodociągu lub innego źródła należy mieć pewność, że nie zawiera ona substancji trujących. Nabierać wodę do zamykanych naczyń lub wiader z pokrywą i kranem.

4.2. BRAK ELEKTRYCZNOŚCI

W przypadku braku prądu należy:

- ✓ nie otwierać bez potrzeby zamrażarki, w chłodnym pomieszczeniu utrzyma ona niską temperaturę przez około trzy dni,
- ✓ w pierwszej kolejności należy zużywać produkty które najszybciej się psują.

Pamiętać o przygotowaniu oświetlenia zastępczego.

4.3. BRAK OGRZEWANIA

W takim przypadku należy:

- ✓ korzystać tylko z jednego pomieszczenia,
- ✓ zamknąć drzwi do zimnych pomieszczeń,
- ✓ uszczelnić i ocieplić okna,
- ✓ ubierać się wielowarstwowo.

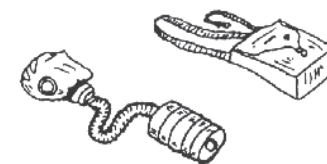
5. INDYWIDUALNE ŚRODKI OCHRONY PRZED SKAŻENIAMI

Indywidualne środki ochrony przed skażeniami zabezpieczają przed bojowymi środkami trującymi, biologicznymi, pyłem promieniotwórczym oraz częściowo przed działaniem promieniowania ciepłego podczas wybuchów jądrowych. Należą do nich środki ochrony dróg oddechowych i środki ochrony skóry.

5.1. ŚRODKI OCHRONY DRÓG ODDECHOWYCH

Rozróżnia się dwa rodzaje masek przeciwgazowych:

- filtracyjne, których działanie polega na oczyszczaniu powietrza wdychanego z substancji szkodliwych,
- izolacyjne, które umożliwiają oddychanie powietrzem lub tlenem zawartym bądź wytworzonym w urządzeniach wchodzących w skład tych masek.

W przypadku braku etatowych środków ochrony można wykonać w prosty sposób zastępcze środki ochrony dróg oddechowych w postaci tamponów. Poniżej podano kilka przykładów wykonania zastępczych środków ochrony dróg oddechowych:

- szal wełniany lub ręcznik złożony w dwie warstwy, przykładany na nos i usta i zawiązywany z tyłu głowy,

- damska pończocha wypełniona 6 warstwami celulozy (ligniny), którą zakładana na twarz i zawiązywana z tyłu głowy (obwiązywana sznurkiem),

- filcowy kapelusz z wyciętym otworem na oczy do którego przymocujemy przezroczysty plastik.

5.2. ŚRODKI OCHRONY SKÓRY.

Do ochrony skóry wykorzystuje się ogólnowojskową odzież ochronną, która składa się z płaszcza ochronnego, pończoch i rękawic ochronnych. Ponadto do ochrony skóry można wykorzystywać odzież ochronną lekką (do długotrwałych działań w terenie skażonym).

Przed pyłem promieniotwórczym zabezpieczają też zastępcze środki ochrony skóry. W stosunku do bojowych środków chemicznych i biologicznych mają ograniczone zdolności ochronne.

Zastępczymi środkami ochronnymi skóry mogą być:

- fartuchy ochronne gumowe, z tkanin podgumowanych impregnowanych, skórzane i z tworzyw sztucznych,
- wszelkiego rodzaju płaszcze i peleryny przeciwdeszczowe z gumy lub podgumowane z płótna impregnowanego, tkanin z włókien sztucznych, folii itp.,
- kombinezony skórzane i ubiory z folii metalizowanej,
- buty gumowe, skórzane i z tworzyw sztucznych,
- okulary ochronne (przemysłowe, narciarskie, motocyklowe),
- nakrycia głowy gumowe, skórzane i z tworzyw sztucznych.

Z wymienionych środków można skompletować odzież ochronną, która (uzupełnioną maską lub półmaską) umożliwi wykonanie krótkotrwałych czynności ratunkowych.

6. ZBIOROWE ŚRODKI OCHRONY LUDNOŚCI

Do zbiorowych środków ochrony ludności przed działaniem broni masowego rażenia chemicznych niebezpiecznych środków chemicznych zalicza się budowie ochronne i ewakuację.

6.1. BUDOWLE OCHRONNE

Ze względu na właściwości ochronne budowle dzielą się na:

- 1) schrony,
- 2) ukrycia:
  - typu I - zabezpieczające przed czynnikami wybuchu jądrowego,
  - typu II - zabezpieczające przed opadem promieniotwórczym.

Schrony wykonuje się w czasie pokoju, podczas realizacji nowych inwestycji, natomiast ukrycia zarówno w czasie pokoju jak i wojny.

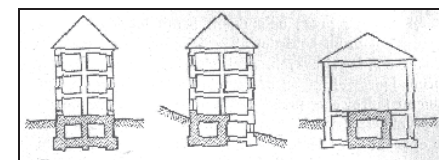
Ukrycia zabezpieczające należało będzie przygotowywać doraźnie poprzedzającym zagrożenie. Ukrycia takie zlokalizowane muszą być pod budynkami mieszkalnymi, budynkami użyteczności publicznej: w piwnicach, suterynach.

Ukrycia zabezpieczające chronią przed odłamkami bomb lotniczych, przed podmuchem bomb lotniczych, pocisków i fali uderzeniowej broni jądrowej, przed promieniowaniem cieplnym wybuchu jądrowego, przed pożarami, gruzami zwalonych budynków, działaniem promieniowania przenikliwego i opadem promieniotwórczym oraz przed działaniem środków trujących i bakteryjnych, jeśli są należycie uszczelnione i mają sprawne filtrowentylacyjne.

Przygotowanie piwnic na ukrycia polega na należytych konstrukcyjnym wzmocnieniu ich stropów i ścian belkami drewnianymi, żelbetowymi lub stalowymi oraz wykonaniu odpowiednich instalacji wewnętrznych (sanitarnych, filtrowentylacyjnych, oświetleniowych), umożliwiających przebywanie w nich ludzi w razie potrzeby nawet przez kilka dni.

Przyjmuje się, że wytrzymałość stropów powinna się kształtować w granicach od 0,2 do 0,5 atm. Chodzi głównie o to, aby wytrzymały one ciężar gruzu budynku, pod którym się znajdują i obciążenie odpowiedniej grubości warstwy ziemi, niezbędnej dla ochrony przed promieniowaniem.

Na ukrycia zabezpieczające mogą być typowane piwnice przede wszystkim o ścianach i stropach z materiałów ogniotrwałych i w miarę możliwości całkowicie zakłębionych w ziemi. W przeciwnym razie część naziemna ścian piwnicznych powinna być również wzmocniona.

Również w okresie bezpośrednio poprzedzającym wybuch działań wojennych lub w okresie tych działań wykonuje się szczeliny przeciwlotnicze. Szczeliny przeciwlotnicze są to specjalnie wykopane, następnie oszalowane rowy przykryte belkami drewnianymi lub płytami żelbetowymi. Do budowy szczelin mogą być również użyte inne podręczne materiały, muszą mieć jednak odpowiednią wytrzymałość odporną na przysypanie warstwą ziemi.

6.2. EWAKUACJA LUDNOŚCI

Ewakuacja polega na zorganizowanym przemieszczeniu ludności z rejonów, w których przebywanie może zagrażać życiu lub zdrowiu do rejonów bezpieczniejszych.

Informacja o przeprowadzeniu ewakuacji ludności zostanie przekazana poprzez rozplakatowane obwieszczenia i w komunikatach podawanych przez lokalne masmedia.

Ewakuację planową przewiduje się dla ludności dużych miast, która jest obronnie i produkcyjnie niezaangażowana. Do tej grupy ludności zalicza się:

- matki (opiekunów) z dziećmi do lat 8,
- osoby w wieku poprodukcyjnym,
- osoby chore i niepełnosprawne.

Ewakuację ludności opiera się o transport samochodowy, dopuszcza się również ewakuację mieszkańców własnymi pojazdami (samoewakuacją kierowana).

Ludność ewakuuje się poprzez jeden z przygotowanych wcześniej – punktów ewidencyjno-załadowczych (PEI), które są powiązane terytorialnie z miejscem zamieszkania.

W PEI rejestruje się i wydaje karty ewakuacji osobom, którym przed zarządzeniem ewakuacji kart tych nie wydano. Karta ewakuacji ważna jest tylko z dowodem tożsamości. W razie jej utraty lub zniszczenia należy niezwłocznie powiadomić organ który ją wydał. Kartę należy utrzymywać w ciągłej aktualności. Karta wraz z dokumentem tożsamości stanowi podstawę do wydania przysługujących świadczeń, zakwaterowania w rejonie rozmieszczenia, przebywania w tym rejonie i poruszania się.

W PEI informuje się również ludność o organizacji ewakuacji oraz kieruje do miejsc załadunku, z których następnie odjeżdża w zorganizowanych kolumnach do miejsc przeznaczenia. W punktach tych udziela się też zezwolenia na opuszczenie miasta (rejonu ewakuacji) własnym środkiem transportowym (jeśli wcześniej nie dokonano tej czynności).

Każda ewakuowana osoba może zabrać nie więcej niż 50 kg bagażu, w tym powinna zabrać żywność na okres 3 dni. Do transportu bagaży ewakuowanych osób zaplanowano dodatkowe samochody ciężarowe.

Ludność opuszczająca swoje dotychczasowe miejsca zakwaterowania powinna wyłączyć urządzenia domowe, wyłączyć dopływ wody, gazu i energii elektrycznej, pozamykać okna i drzwi.

W nowych miejscach zakwaterowania zabezpieczenie socjalno-bytowe organizują lokalni szefowie Obrony Cywilnej. W razie wprowadzenia systemu reglamentowania zaopatrzenia, terenowa administracja samorządowa wydaje ewakuowanej ludności bony (talony) na podstawie odcinków „B” kart ewakuacji.

7. PROFILAKTYKA PRZECIWPÓŻAROWA

Profilaktyka przeciwpożarowa w budynkach mieszkalnych polega na ich przygotowaniu do ochrony przeciwpożarowej poprzez wykonanie następujących przedsięwzięć:

- o usunięcie wszystkich zbędnych materiałów łatwopalnych,

- o zabezpieczenie budynków w podręczne środki gaśnicze i w podręczny sprzęt gaśniczy,
- o przygotowanie i oznakowanie wyjść zapasowych, korytarzy przejść, z których powinny być usunięte wszystkie przedmioty,
- o oszklenie wszystkich otworów okiennych na strychach, w piwnicach, klatkach schodowych itp. (zapobiega przedostaniu się iskier, a tym samym rozprzestrzenianiu się ognia),
- o utrzymanie w odpowiednim stanie dojazdów i punktów czerpania wody,
- o kontrolowanie instalacji elektrycznej i gazowej,
- o zachowanie ostrożności podczas korzystania z pieców węglowych,
- o zapoznanie się ze sposobami likwidacji zarodków pożarów.

W ramach profilaktyki przeciwpożarowej przy eksploatacji urządzeń energetycznych:

- nie stosować bezpieczników o większej mocy, niż wskazane, nie „watować bezpieczników topikowych,
- używać tylko tyle odbiorników prądu elektrycznego, na ile obliczono moc instalacji elektrycznej; nadmierne obciążenie instalacji powoduje przegrzewanie się przewodów wypalanie styków gniazdek, puszkach rozgałęźnych,
- nie eksploatować uszkodzonych urządzeń elektrycznych,
- nie podłączać odbiorników energii poprzez stosowanie prowizorek oraz przedłużaczy elektrycznych,
- nie ustawiać elektrycznych urządzeń grzewczych w pobliżu materiałów palnych (mebli, firanek itp.).

W ramach profilaktyki przeciwpożarowej przy eksploatacji urządzeń gazowych:

- nie przechowywać w mieszkaniu więcej niż 2 butle gazowe o ładunku nie przekraczającym 11 kg (nie podłączonych do urządzeń gazowych),
- nie przechowywać butli gazowych w pomieszczeniach poniżej poziomu terenu (piwnicach, klatkach schodowych). Gaz propan-butan jest cięższy od powietrza i w przypadku zalegania grozi wybuchem,
- nie zatykać przewodów wentylacyjnych, ponieważ w przypadku braku odpowiedniej ilości powietrza gaz nie ulega całkowitemu spalaniu i wtedy powstaje niewyczuwalny tlenek węgla i można ulec zatruciu,
- okresowo zlecać czyszczenie kanałów wentylacyjnych i kominowych; zaniedbanie tych czynności jest często przyczyną śmiertelnych zatruczeń tlenkiem węgla, szczególnie w czasie kąpieli w łazienkach wyposażonych w piece gazowe,

- nie należy ogrzewać mieszkania kuchnią gazową, gdyż takie praktyki bardzo często kończą się poważnymi zatruciami,
- nie ustawiać urządzeń grzewczych w pobliżu materiałów palnych (mebli, firanek itp.).

Nieostrożność i niezachowanie elementarnych zasad bezpieczeństwa pożarowego to przyczyny powstania większości pożarów, dlatego należy:

- nie pozwalać, by dzieci bawiły się ogniem otwartym, materiałami pirotechnicznymi czy urządzeniami elektrycznymi. Nigdy nie pozostawiać małych dzieci bez opieki,
- nie palić papierosów w łóżku lub fotelu przed zaśnięciem,
- nie zapalać świec stojących pod półkami lub lamp z abażurem przylegającym bezpośrednio do palnych mebli. Nagrzewanie może trwać wiele godzin, aż do momentu zapalenia,
- nie pozostawiać włączonej kuchenki gazowej bez dozoru. Kipiąca woda z garnka może doprowadzić do wybuchu zgaszonego, ulatniającego się gazu,
- należy posiadać gaśnicę proszkową o wadze minimum 2kg, którą w razie konieczności będzie można ugasić pożar w zarodku. Taką gaśnicą można gasić palące się urządzenia elektryczne będące pod napięciem.

Kiedy wyjeżdżamy na dłuższy czas z domu musimy pamiętać o wyłączeniu zasilania prądem elektrycznym oraz zakręcić zarówno zawór gazowy jak i wody. Sąsiadom pozostawiamy informację, gdzie będziemy przebywać. W przypadku posiadania butli gazowej należy dokładnie zakręcić zawór.

W sytuacjach, gdy powstanie pożar:

- ✓ dzwonić pod numer straży pożarnej (tel. 998, 112)
- ✓ o ile jest to możliwe należy w zarodku ugasić pożar przy pomocy posiadanych środków (gaśnica, woda), pamiętając o bezpieczeństwie własnym i innych osób.
- ✓ do gaszenia pożaru urządzeń elektrycznych nigdy nie należy stosować wody,
- ✓ w przypadku, gdy nie można opuścić mieszkania należy przejść do pomieszczeń najdalej położonych od miejsca gdzie się pali i krzykiem wzywać pomocy,
- ✓ należy pamiętać o odłączeniu dopływu energii elektrycznej (wyłączyć bezpieczniki).

W sytuacjach, gdy poczujemy w mieszkaniu gaz:

- ✓ powiadomić należy pogotowie gazowe (tel. 992),
- ✓ powiadomić sąsiadów,
- ✓ nie włączać światła ani żadnych urządzeń elektrycznych, nie zapalać zapalek ani zapalniczek czy też urządzeń iskrzących,

- ✓ zamknąć zawór gazu w mieszkaniu,
- ✓ otworzyć szeroko okna powodując wywiew gazu na zewnątrz, zmniejszając w ten sposób jego stężenie.

Telefony alarmowe.

Telefon alarmowy – tel. 112 (w sieci TP S.A. zgłasza się Stanowisko Kierowania Państwowej Straży Pożarnej, a w sieci komórkowej służba dyżurna Policji)

Pogotowie Ratunkowe - tel. 999

Państwowa Straż Pożarna - tel. 998

Policja - tel. 997

Pogotowie Gazownicze - tel. 992

Pogotowie Energetyczne - tel. 991

RODZAJE ALARMÓW, SYGNAŁY ALARMOWE

RODZAJ ALARMU	SPOSÓB OGŁOSZENIA ALARMÓW		
	AKUSTYCZNY SYSTEM ALARMOWY	ŚRODKI MASOWEGO PRZEKAZU	WIZUALNY SYGNAŁ ALARMOWY
OGŁOSZENIE ALARMU 	 3 minuty Sygnał akustyczny – modulowany dźwięk syreny w okresie trzech minut	 Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Uwaga! Ogłaszam alarm (podać przyczynę, rodzaj alarmu itp.) ..... dla	 ZNAK ŻÓŁTY W KSZTAŁCIE TRÓJKĄTA LUB W UZASADNIONYCH PRZYPADKACH INNEJ FIGURY GEOMETRYCZNEJ
ODWOŁANIE ALARMU 	 3 minuty Sygnał akustyczny – ciągły dźwięk syreny w okresie trzech minut	 Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Uwaga! Odwołuję alarm (podać przyczynę, rodzaj alarmu itp.) ..... dla	

KOMUNIKATY OSTRZEGAWCZE

RODZAJ KOMUNIKATU	SPOSÓB OGŁOSZENIA KOMUNIKATU	SPOSÓB ODWOŁANIA KOMUNIKATU
	ŚRODKI MASOWEGO PRZEKAZU	
UPRZEDZENIE O ZAGROŻENIU SKAŻENIAMI 	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Osoby znajdujące się na terenie ..... około godz. .... min. .... może nastąpić skażenie ..... (podać rodzaj skażenia) w kierunku ..... (podać kierunek)	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Odwołuję uprzedzenie o zagrożeniu ..... (podać rodzaj skażenia) dla.....
UPRZEDZENIE O ZAGROŻENIU ZAKAŻENIAMI 	Formę i treść komunikatu uprzedzenia o zagrożeniu zakażeniami ustalają organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Odwołuję uprzedzenie o zagrożeniu ..... (podać rodzaj zakażenia) dla.....
UPRZEDZENIE O KLĘSKACH ŻYWIŁOWYCH I ZAGROŻENIU ŚRODOWISKA 	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Informacja o zagrożeniu i sposobie postępowania mieszkańców ..... (podać rodzaj zagrożenia, spodziewany czas wystąpienia i wytyczne dla mieszkańców)	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Odwołuję uprzedzenie o zagrożeniu ..... (podać rodzaj klęski) dla.....